



Република Србија  
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД  
Рев 2237/2019  
27.10.2021. године  
Београд

**У ИМЕ НАРОДА**

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Јасминке Станојевић, председника већа, Споменке Зарић и Бисерке Живановић, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, оба из ..., ВВ из ..., као правног следбеника сада пок. ГГ, бив.из ..., ДД и ЂЂ, оба из ..., ЕЕ, рођене ... и ЖЖ, обе из ..., ЗЗ из ... и ИИ из ..., чији је пуномоћник Слободан Драгутиновић, адвокат из ..., против тужене Општине Параћин, коју заступа Општинско правобранилаштво Параћин, ради накнаде за фактички извршену експропријацију, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 4000/2017 од 23.11.2018. године, у седници већа од 27.10.2021. године, донео је

**ПРЕСУДУ**

**ПРЕИНАЧУЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 4000/2017 од 23.11.2018. године, у ставу првом изреке и пресуда Вишег суда у Јагодини П 27/14 од 14.06.2017. године, исправљена решењем од 17.08.2017. године, у ставу првом изреке, тако што **СЕ ОДБИЈА** као неоснован захтев тужилаца да се тужена обавезе да им за извршену фактичку експропријацију к.п. бр. ... (стари број) и то делове ове парцеле: к.п. бр. ... (нови број), са делом од 251 м<sup>2</sup>, к.п.бр. ... (нови број) са делом од 243 м<sup>2</sup>, к.п. бр. ... (нови број) са делом од 244 м<sup>2</sup> и к.п. бр. ... (нови број) са делом од 229 м<sup>2</sup> КО ... град, укупне површине 9,67 ари исплати износ од 48.553,07 евра, у динарској противвредности, са затезном каматом на овај износ по стопи коју прописује Европска централна банка за евро и то у динарској противвредности, по најповољнијем курсу НБС на дан исплате, почев од 22.05.2017. године до коначне исплате.

**ОБАВЕЗУЈУ СЕ** тужиоци да туженој накнаде трошкове ревизијског поступка у износу од 45.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема пресуде.

**Образложење**

Пресудом Вишег суда у Јагодини П 27/14 од 14.06.2017. године, исправљеном решењем од 17.08.2017. године, делимично је усвојен тужбени захтев тужилаца и тужена обавезана да им за извршену фактичку експропријацију к.п. бр. ... (стари број) и то делове ове парцеле како је то наведено у овом делу изреке, укупне површине 9,67 ари, исплати износ од 48.553,07 евра, у динарској противвредности, са затезном каматом на овај износ по стопи коју прописују Европска централна банка за евро и то у

динарској противвредности, по најповољнијем курсу НБС на дан исплате, почев од 22.05.2017. године до доначне исплате. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев да се тужена обавезе да тужиоцима на име накнаде за фактички извршену експропријацију к.п.бр. ... КО ... град за површину од још 87 ари исплати износ изнад досуђеног у ставу првом изреке до тражених 485.380,07 евра у динарској противвредности са каматом означеном у овом делу изреке, док је ставом трећим изреке, обавезана тужена да тужиоцима накнади трошкове парничног поступка.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 4000/2017 од 23.11.2018. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и првостепена пресуда потврђена у ставу првом изреке. Ставом другим изреке, првостепена пресуда је укинута у ставовима другом и трећем изреке и у укинутим деловима предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење. Ставом трећим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђено решење првостепеног суда од 17.08.2017. године, а ставом четвртим изреке, укинута решење првостепеног суда од 09.02.2018. године и предмет враћен првостепеном суду на поновно решавање.

Против правноснажног дела пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП и утврдио да је ревизија основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су правни следбеници сада пок. ЈЈ, бив. из ... На име пок. ЈЈ била је уписана кат.парц. ... КО ..., њива 1.класе, површине 96,67 ари. Наведена парцела је на основу решења од 19.08.1953. године изузета и прешла у пољопривредни земљишни фонд, јер је пољопривредно газдинство КК, зета пок. ЈЈ - мужа њене кћерке ЛЈЛ, прелазило тадашњи дозвољени максимум од 10 хектара, тако да је ова парцела постала општенародна имовина којом управља општина, а КК је исплаћена накнада у износу од тадашњих 96,00 динара. По доношењу Закона о национализацији, ова парцела која је била пољопривредно земљиште, улази у подручје грађевинског земљишта, а касније долази до цепања парцеле у складу са урбанистичким плановима. По доношењу Закона о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу ПЗФ .... КК на име одузете к.п. бр. ..., површине 96,67 ари, решењем надлежног органа у управном поступку се враћају друге парцеле (пошто повраћај одузете парцеле из наведених разлога није био више могућ) и то к.п. бр. ... КО ..., у површини од 1.18.50 ха и к.п. бр. ... површине 45 ари КО .... На тај начин је за одузету парцелу, поред извршене новчане накнаде 1953. године, извршена поновна накнада, овог пута у натури, давањем другог одговарајућег пољопривредног земљишта уместо парцеле која је, по извршеној национализацији, 1959. године постала градско грађевинско земљиште. Налазећи да је накнада за изузету парцелу, и у новчаном и у натуралном облику, дата невласнику – зету пок. ЈЈ уместо њој лично, нижестепени судови о постављеном тужбеном захтеву одлучују применом института тзв.фактичке експропријације и тужиоцима као

законским наследницима пок. ЈЈ досуђују накнаду према тржишној вредности одузете парцеле, а у висини утврђеној вештачењем. Нижестепени судови при том закључују да је небитан степен сродства сваког од тужилаца у односу на пок. ЈЈ, да није од значаја ни да ли сви законски наследници потражују поднетом тужбом накнаду, да није од значаја ни ко од тужилаца је истовремено и законски наследник ЈЈ и да је све то питање од значаја за извршни, а не овај парнични поступак. Закључују да је тужена била дужна да докаже да је пок. ЈЈ била члан породичног домаћинства свог зета КК, а да тужена то није доказала.

На овако утврђено чињенично стање, нижестепени судови су погрешно применили материјално право када су усвојили тужбени захтев.

Погрешан је став нижестепених судова о ирелевантности утврђивања степена сродства тужилаца са пок. ЈЈ, а тиме и о висини њихових сувласничких удела. Тачно је да не морају сви законски наследници да потражују накнаду и да се нађу у својству тужилаца у овој парници, али се наследницима који су се определили за тужбу не може признати удео који би превазишао њихов наследни део по законском основу наслеђивања (код неспорне чињенице да оставински поступак иза смрти пок. ЈЈ није вођен, јер је умрла без имовине). Поступак законског наслеђивања је прецизно уређен одредбама Закона о наслеђивању, наслеђује се по наследним редовима, а наследници ближег наследног реда искључују из наслеђа наследнике даљег наследног реда, уз примену права представљања. Наслеђа се отварају смрћу оставиоца и расправљају према тада важећем Закону о наслеђивању. Из неспорних писаних доказа у списима утврђује се да је пок. ЈЈ рођена 1884. године, да је умрла 11.09.1974. године у ..., да је, на пример, њена кћерка ЈЈЈ рођена 1907. године, а умрла 1985. године, такође у ..., па је јасно да се ради о врло дугом временском периоду у којем су тужиоци били по закону позивани на наслеђе својих умрлих правних претходника. Не може се прихватити ни закључак нижестепених судова да је терет доказивања чињенице да је пок. ЈЈ чинила породично домаћинство са својом кћерком ЈЈЈ и зетом КК био искључиво на туженој и да садржина записника из вођених управних поступака, на које се тужена у поступку позивала, а према којима је КК живео у истом домаћинству са својом супругом и таштом, сада пок. ЈЈ, а које наводе његова кћерка ММ, једна од тужилаца која је током ове парнице преминула, иако тада присутна, није оспорила, нису од значаја за ову парницу. Ово све у светлу чињенице да је, као што је наведено, пок. ЈЈ рођена 1884. године у ..., да је у ... и преминула 1974. године, да је њена кћерка ЈЈЈ, рођена 1907. године преминула 1985. године у ..., као домаћица, а да је спорна кат.парц.изузета и прешла у пољопривредни земљишни фонд решењем Комисије за пољопривредно земљиште од 19.08.1953. године, а по основу тада важећег Закона о пољопривредном земљишном фонду општенодрожне имовине и додељивања земљишта пољопривредним организацијама ("Службени лист ФНРЈ", бр. 22/53), а према коме се земља одузимала од породичног домаћинства, преко тада дозвољеног максимума од 10 хектара, а да се у укупној количини обрадивог земљишта домаћинства урачунава и земљиште старешине домаћинства, као и земљиште чланова тог домаћинства, без обзира на чије је име право својине на земљишту уписано. И према тадашњим уставним решењима земљорадницима је било зајемчено право својине на обрадиво пољопривредно земљиште од највише 10 хектара, такође по домаћинству. Притом, када нижестепени судови утврђују да су тужиоци законски наследници пок. ЈЈ и да због тога није од значаја чињеница да је накнада за изузету парцелу исплаћена њеном

зету КК, судови игноришу очигледну чињеницу да су, како произлази из самих навода тужбе и приложених извода из матичних књига, тужиоци великом већином директни потомци ЈЈ кћерке ЉЉи њеног супруга, а ЈЈ зета КК, а што све даље значи да је накнада исплаћена њиховом правном претходнику.

Поступак враћања земљишта одузетог по основу Закона о пољопривредном земљишном фонду друштвене својине и додељивању земље пољопривредним организацијама, уређен је Законом о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу ПЗФ и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа ("Службени гласник РС", бр. 18/1991 са изменама и допунама). У време када је парцела бр. ..., која је била пољопривредно земљиште, постала грађевинско земљиште, она више није била у приватној својини, и то још од 1953. године, дакле није одузета из приватне својине, односно није експроприсана без накнаде, како то утврђују нижестепени судови, налазећи да спорни правни однос треба расправити применом института тзв.фактичке експропријације, само због чињенице да је то сада урбанизовано земљиште, на којем су изграђене улице и друга добра у општој употреби. Очигледно је да утврђено чињенично стање не представља подлогу за закључак да се ради о фактичкој експропријацији јер правни претходник тужилаца (била то ЈЈ или КК) није фактички лишен поседа предметне парцеле ради њеног привођења намени за добро од општег интереса.

Како је, из изнетих разлога, на утврђено чињенично стање погрешно примењено материјално право када је спорни однос решен применом правила о тзв.фактичкој експропријацији, Врховни касациони суд је ревизију тужене усвојио и нижестепене пресуде преиначио у побијаним деловима, применом члана 416. став 1. ЗПП.

Туженој су досуђени ревизијски трошкови и то на име тражених трошкова за састав ревизије према важећој Адвокатској тарифи и члану 10. Закона о правобранилаштву, а према вредности предмета спора у делу у којем је ревизијом одлучено. Врховни касациони суд у овој фази поступка није могао да одлучи о трошковима целокупног поступка, с обзиром да је првостепеном пресудом тужбени захтев делимично усвојен, да је пресудом Апелационог суда првостепена пресуда укинута у одбијајућем делу изреке и у погледу одлуке о трошковима поступка и враћена првостепеном суду на поновно суђење, па ће се о трошковима поступка одлучити према коначном успеху странака у спору.

**Председник већа-судија  
Јасминка Станојевић,с.р.**

За тачност отправка  
Управитељ писарнице  
Марина Антонић